

Františkovo slovo

č.174

Budeme v pravém setkání s bližním schopni poznat Ježíše Krista?

Apoštolské cesty otce Františka do Chile a Peru:

Chilská duše je povolána k bytí

Šťastní, kdo se snaží nerozsévat rozkol

Bůh nebrání pravdu na úkor lásky, ani lásku na úkor pravdy či rovnováhu na úkor obojího

Násilí zfalšuje i tu nejspravedlivější kauzu

Veřejný prostor vyžaduje transcendenci

Ježíš koná zázrak spolu s námi

Spása není obecninou, ani abstraktnem

Každá kultura přijímající evangelium obohacuje církev

Potřebujeme mladé lidi hrdé na svoji příslušnost k amazonským národům

výtah hlavních myšlenek z promluv papeže Františka a zpráv z Vatikánu. Plné znění naleznete na stránkách Radio Vaticana.

Budeme v pravém setkání s bližním schopni poznat Ježíše Krista?

Letos na Světový den migrantů a uprchlíků jsem se rozhodl sloužit mši, na kterou jste pozváni zejména vy, migranti, uprchlíci a žadatelé o azyl. Někteří z vás přišli do Itálie nedávno, jiní zde žijí a pracují už mnoho let a další představují už takzvanou „druhou generaci“.

V tomto shromáždění je všem adresováno Boží Slovo, které nás dnes vybízí k prohloubení zvláštního povolání, které dává Pán každému z nás. On, stejně jako v případě Samuela (srov. 1 Sam 3,33b-10.19), nás oslovuje jménem a nabádá, abychom měli v úctě fakt, že jsme byli stvořeni jako jedinečné a neopakovatelné bytosti a máme v dějinách světa jedinečnou roli. V evangeliu (srov. Jan 1,35-42) se ptají dva Janovi učedníci Ježíše: »Kde bydlíš?« (v.38) a naznačují, že odpověď na tuto otázku stanoví jejich úsudek o Mistrovi z Nazareta. Ježíšova odpověď: »Pojďte a uvidíte!« (v.39) zahajuje osobní setkání, které poskytne vhodný čas k *přijetí, poznání a uznání* druhého.

V **poselství k tomuto Dni** jsem napsal: »Každý cizinec, který tluče na naše dveře, je pro nás příležitostí k setkání s Ježíšem Kristem, který se sám ztotožnil s přijímaným nebo odmítaným cizincem v každé době (srov. Mt25,35.43)«. A pro cizince, migranta, uprchlíka, běžence a žadatele o azyl jsou každé dveře také příležitostí setkat se s Ježíšem. Jeho pozvání: »Pojďte a uvidíte!« je dnes určeno nám všem, místním komunitám i novým příchozím. Je to pozvání přemoci náš strach, abychom mohli vyjít druhému vstříc, přijmout jej, poznat a uznat. Je to pozvání nabízející příležitost stát se druhému bližním, abychom viděli, kde a jak žije. Přijmout, poznat a uznat znamená pro nově příchozí poznat a respektovat zákony, kultury a tradice zemí, které je přijaly. Znamená to také chápat jejich obavy a úzkosti, pokud jde o budoucnost. Přijmout, poznat a uznat znamená pro místní komunity otevřít se bez předsudků bohatství různosti a chápat potenciál i naděje nově příchozích, stejně jako jejich zranitelnost a strach.

Opravdové setkání s druhými se nezastavuje u pouhého přijetí, ale zavazuje všechny ke třem dalším postojům, na které jsem poukázal v Poselství k tomuto dni: *chránit, podporovat a začleňovat*. Budeme v pravém setkání s bližním schopni poznat Ježíše Krista, který žádá, aby byl přijat, chráněn, podpořen a začleňován? Jak nás učí evangelní podobnoství o posledním soudu: Pán byl hladový, žíznivý, neoděný, nemocný, cizí a ve vězení a někteří mu poskytli pomoc a jiní ne (srov. Mt 25,31-46). Toto opravdové setkání s Kristem je pramenem spásy. Tuto spásu je třeba hlásat a přinášet všem, jak nám ukazuje apoštol Ondřej, který oznámil svému bratru Šimonovi: »Našli jsme Mesiáše!« (Jan 1,41) a přivedl jej hned k Ježíši, aby v setkání učinil tutéž zkušenost.

Není snadné vstoupit do kultury druhých, vcítit se do lidí tak odlišných od nás, chápat jejich myšlenky a zkušenosti. Často se tedy odmítáme s druhými setkávat a vytváříme obranné bariéry. Místní komunity mají často strach, že nově příchozí naruší stanovený řád, „odcizí“ něco z toho, co bylo namáhavě vybudováno. Také nově příchozí mají strach: obávají se konfrontace, posuzování, diskriminace a nezdaru. Mít pochybnosti a obavy není hřích. Hříchem je dovolit těmto obavám, aby určovaly naše odpovědi, podmiňovaly naše rozhodnutí, kompromitovaly úctu a velkorysost, živily zášť a odmítání. Hříchem je upřít setkání druhému, jinému a bližnímu, což je *de facto* privilegovaná příležitost k setkání s Pánem.

V tomto setkání s Ježíšem, který je přítomen v člověku chudém, skartovaném, odmítaném a žádajícím o azyl, pramení naše dnešní modlitba. Je to vzájemná modlitba: migranti a uprchlíci se modlí za místní komunity, které se zase modlí za nově příchozí i ty déle přebývající migranty. Mateřské přímlové nejsvětější Panny Marie svěřme naděje všech migrantů a uprchlíků světa a očekávání komunit, které je přijímají ve shodě se svrchovaně božským

příkazem dobročinnosti a lásky k bližnímu, a učme se všichni mít rádi druhého – cizince - jako sami sebe.

Chilská duše je povolána k bytí

Paní prezidentko,
členové vlády a diplomatického sboru,
představitelé občanské společnosti,
dámy a pánové!

Působí mi velkou radost, že mohu znovu stanout na latinskoamerické půdě a začít svoji návštěvu v této milované chilské zemi, která mne přijala a formovala v době mého mládí. Rád bych, aby tento čas strávený s vámi byl časem vděčnosti za mnohá tato obdržená dobra. V paměti se mi vybavuje sloka vaší národní hymny: „Čiré je tvé nebe, Chile, jako vítr, který tebou vane; lučiny tvoje rozkvetlé, jsou blahým otiskem ráje“ – opravdový chvalozpěv na zemi, kterou obýváte a která je plná příslibů a výzev a těhotná budoucností.

Děkuji paní prezidentce za její slova na uvítanou. Rád bych ve Vás pozdravil a objal celou chilskou zem, počínaje nejsevernějším regionem Arica a Parinacota až po jižní souostroví a „přehřel poloostrovů a průlivů“ (Gabriela Mistralová, *Elogios de la tierra de Chile*). Vaše různorodost a kypící geografie dovoluje usuzovat na bohatství kulturní polyfonie, která je vám vlastní.

Děkuji za účast členům vlády, představitelům Senátu, Poslanecké sněmovny a Nejvyššího soudu, jakož i představitelů dalších státních institucí a jejich spolupracovníků. Zdravím přítomného a nedávno zvoleného prezidenta Sebastiana Piñera Echenique, který obdržel mandát chilského lidu, aby během příštích čtyř let určoval osudy země.

Rozvoj demokracie v Chile během posledních desetiletí umožnil dosáhnout vyváženého pokroku. Poslední politické volby byly projevem síly a osvojené občanské zralosti, což si žádá výslovnou zmínku zejména v tomto roce, na který připadá 200. výročí prohlášení o nezávislosti. Je to zvláště důležitý moment, protože poznamenal osudy lidu, který stanul na základech svobody a práva, a zároveň jej přiměl čelit různým dobovým otřesům, jež dokázal přemoci, byť ne bezbolestně. Dokázali jste na tomto základě upevnit a umocnit sny svých otců zakladatelů.

V tomto kontextu připomínám významná slova kard. Silvy Henriqueza, které během slavnostního *Te Deum* prohlásil: „Všichni jsme staviteli nejkrásnějšího díla, kterým je vlast. Pozemská vlast, která předjímá a chystá vlast nemající hranice. Tato vlast nezačíná dnes a od nás, avšak nemůže růst a přinášet užitek bez nás. Proto ji přijíme s úctou a vděčností jako poslání zahájené před mnoha lety a jako závěť, která nás naplňuje hrdostí a zároveň zavazuje“ (*Homilie při Te Deum*, 4. listopadu 1970).

Každé pokolení se musí ztotožnit se zápasy a úspěchy, jichž dosáhla předchozí pokolení, a pozvednout je k cílům ještě vznešenějším. Dobro, stejně jako láska, spravedlnost a solidarita se nedosahuje jednou pro vždy, nýbrž je zapotřebí dobývat je každodenně. Nelze zapomínat na skutečnost, že ještě mnoho našich bratří zakouší nespravedlnost, která vyžaduje nasazení nás všech.

Proto před sebou máte velkou a strhující výzvu, totiž nadále se zasazovat o to, aby demokracie, o které snili vaši otcové, překračovala svoje pouhé formální aspekty a byla skutečně místem setkání všech. Místem, ve kterém všichni bez výjimky cítí, že jsou zváni k budování domu, rodiny i národa – místa, domu i rodiny zvané Chile, jež je štědré, pohostinné, miluje svoje dějiny, pracuje na svém nynějším soužití a s nadějí hledí do

budoucnosti. Je dobré připomenout zde slova sv. Alberta Hurtada: „Národ, spíše než svými hranicemi, svojí půdou, svými pohořími a svými moři, spíše než svým jazykem či tradicemi je posláním, které je třeba splnit“ (*Te Deum*, září 1948). Je budoucností. A tato budoucnost se do značné míry odehrává ve schopnosti naslouchat tomu, co říká lid a jeho představitelé.

Tato schopnost má velkou hodnotu v takovém národě, který se snaží svůj etnický, kulturní a historický pluralismus chránit před jakýmkoli pokusy o stranickost či nadvládu a který se poji k naší schopnosti zbavovat se vydělujících dogmatismů ve zdravé otevřenosti vůči obecnému dobru, dobru, které bez komunitní dimenze nikdy nebude takovým. Je třeba naslouchat nezaměstnaným, kteří nedokážou uživit svoje rodiny již nyní a tím méně v budoucnosti. Naslouchat domorodcům, kteří jsou často opomíjeni a mají právo, aby jim byla věnována pozornost, chráněna jejich kultura a nevytratila se tak totožnost a bohatství tohoto národa. Naslouchat migrantům, kteří klepou na dveře této země, hledají lepší život a touží s nadějí vytvářet lepší budoucnost pro všechny. Naslouchat mladým lidem v jejich horoucí snaze mít větší možnosti, zvláště na poli vzdělávání, aby pocítli, že jsou spoluhosty Chile, o kterém sní, a poskytovat jim ochranu před metlou narkotik, která jim odnímá to nejlepší z jejich života. Naslouchat starým lidem, kteří jsou moudří a křehcí; nemůžeme je odhazovat. Naslouchat dětem, kteří přicházejí na svět s očima plnými úžasu a nevinnosti a očekávají od nás účinné odpovědi hodné budoucnosti. Nemohu tady nevyjádřit bolest a zahanbení, které zakouším tváří v tvář nenapravitelným škodám, které způsobili dětem služebníci církve. Připojuji se ke svým bratřím v episkopátě, poněvadž je slušnost prosit o odpuštění a všemi silami podpořit oběti. Zároveň se však musíme zavázat k tomu, aby se to již nikdy neopakovalo.

Schopnost naslouchat nás zvláště dnes vybízí, abychom brali zřetel na náš společný domov, na podporu takové kultury, která dokáže pečovat o zemi a za tím účelem se nespokojovat pouze s navrhováním odborných odpovědí na objevující se vážné ekologické problémy. Z tohoto hlediska je odvahou nabízet »jiný pohled, myšlení, výchovný program, životní styl a spiritualitu, které budou klást odpor postupujícímu technokratickému paradigmatu« (*Laudato si'*, 111), který je poplatný nežádoucímu vlivu ekonomické moci, která odporuje přirozeným ekosystémům a tím i samotnému obecnému dobru našich národů. Moudrost domorodých národů může přinést velký vklad. Můžeme se od nich naučit, že není pravého rozvoje v národě, který se odvrací od země a od všeho a všech, co je kolem. U kořenů Chile stojí moudrost uschopňující překračovat čistě konzumní pojetí existence a osvojovat si tak postoj moudrosti ve vztahu k budoucnosti.

Chilská duše je povolána k bytí, je to umíněná chuť existovat (Gabriela Mistralová, *Breve description de Chile*, in *Anales de la Universidad de Chile* (14), 1934). Toto povolání je adresováno všem a nikdo se nemůže cítit vyloučeným či zbytečným. Je to povolání, které vymáhá radikální volbu pro život, zejména v těch formách, ve kterých se zdá ohrožen. Ještě jednou děkuji za pozvání k pobytu a možnost setkat se s vámi, s duší tohoto lidu. Modlím se, aby Panna Maria Karmelská, Matka a Královna Chile, nadále provázela a plnila sny tohoto požehnaného národa.

Homilie papeže při mši sv., městský park O´Higgins v Santiago de Chile 16.1.2018

Šťastní, kdo se snaží nerozsévat rozkol

„Když uviděl zástupy“ (*Mt 5,1*). V těchto prvních slovech [dnešního] evangelia se zračí postoj, se kterým nám Ježíš jde v ústrety, tentýž postoj, kterým Bůh neustále svůj lid překvapuje (*srov. Ex 3,7*). Primárním postojem, který Ježíš zaujímá, je spočinutí zrakem, pohlédnutí do tváře svých. Tyto tváře dávají po pohybu hlubokou Boží lásku. Ježíšem nehýbaly ideje či koncepce, nýbrž tváře lidí. Život volá k Životu, který nám chce předat Otec.

Když spatří zástupy, potkává Ježíš tváře lidí, kteří jej následovali, a nejkrásnější je vidět, že v Ježíšově pohledu nacházejí lidé ozvěnu svého hledání a svých tužeb. Z tohoto setkání se rodí

výčet blahoslavenství, tvořících horizont, k němuž jsme zváni a vyzýváni se ubírat. Blahoslavenství nevznikají z pasivního postoje k realitě a tím méně mohou vzniknout u diváka, který pořizuje truchlivé statistiky toho, co se děje. Nepocházejí od proroků zkázy, kteří se spokojí s rozséváním zklamání, ba ani z přeludů, jež nám slibují štěstí na jedno kliknutí, v jediném okamžiku. Naopak, blahoslavenství se rodí z Ježíšova soucitného srdce, které se setkává se srdcem mužů a žen, toužících a očekávajících blažený život, mužů a žen, kteří znají utrpení, zmatek a bolest, jež nastanou, když „se pod nohama otřásá země“ nebo „se rozplynou sny“ a celoživotní práce přijde vniveč, ale tím více jsou houževnatí, zápasí o pokračování a umějí znovu stavět a znovu začínat.

Jak zkušené je srdce Chilanů v rekonstrukcích a nových začátcích! Vynikáte v tom, jak se po mnoha zhrouceních pozvednout! Na toto srdce apeluje Ježíš, tomuto srdci jsou určena blahoslavenství!

Blahoslavenství se nerodí z postojů snadné kritiky, ani „laciného tlachání“ těch, kdo si myslí, že vědí všechno, ale nechtějí se zapojit do ničeho a s nikým a nakonec zablokují každou možnost rozběhnout procesy transformace a rekonstrukce v našich komunitách, v našem životě. Blahoslavenství se rodí ze slitovného srdce, které nepřestává doufat. A zakouší, že naděje, »je novým dnem, vytržením z nehybnosti, setřesením únavy a negativních postojů« (Pablo Neruda, *El habitante y su esperanza*, 5).

Ježíš, který blahoslaví chudého, toho, kdo pláče, je tichý a trpí, toho, kdo odpustil... *vykořeňuje* paralyzující *nehybnost* toho, kdo si myslí, že se věci nemohou změnit, a kdo přestal věřit v proměňující moc Boha Otce a ve své bratry, zejména ty nejslabší a skartované. Ježíš přichází svými blahoslavenstvími otřást onou *negativní skleslostí*, nazývanou rezignací, která nám sugeruje, že lze žít lépe, pokud se vyhýbáme problémům, utíkáme před druhými, skrýváme anebo se uzavíráme ve svém pohodlí a podřimujeme v otupujícím konzumismu (srov. *Evangelii gaudium*, 2). Tato rezignace nás izoluje ode všech, rozděluje, odděluje a oslepuje ve vztahu k životu a utrpení druhých.

Blahoslavenství jsou oním *novým dnem* pro všechny, kdo nadále sázejí na budoucnost, neustále sní a nechávají se pobádat Duchem svatým. Prospěje nám, když pomyslíme na to, že nám Ježíš z vrchů *Cerro Renca* nebo *Puntilla* přichází říci: „Blahoslavení...“. Ano, blahoslavený ty a ty, blahoslavení vy, kteří se necháte inspirovat Božím Duchem, zápasíte a pracujete na tomto *novém dni*, na tomto novém Chile, aby bylo nebeské království vaše. »Blahoslavení tvůrci pokoje, neboť oni budou nazváni Božími syny« (Mt 5,9).

Ve vztahu k rezignaci, která jako bulvární šum podkopává naše životně důležité vazby a rozděluje nás, říká nám Ježíš: blahoslavení, kteří se zasazují o smíření. Šťastní, kdo se snaží nerozsévat rozkol. Takto z nás blahoslavenství činí tvůrce pokoje, vybízejí nás, abychom se snažili vytvářet mezi sebou prostor pro smířlivost. Chceš radost? Chceš štěstí? Šťastní, kdo pracují, aby mohli mít radostný život. Přeješ si mír? Přičiň se o mír!

Nemohu nezmínit velkého pastýře, který v Santiagu při jednom *Te Deum* prohlásil: »Chceš-li mír, pracuj pro spravedlnost [...] A zeptá-li se někdo, co je to spravedlnost, anebo si případně myslí, že spočívá jenom v tom, že se nekrade, řekněme mu, že existuje jiná spravedlnost, která vyžaduje, aby se s každým člověkem zacházelo jako s člověkem« (Kard. Raúl Silva Henríquez, *Homilie* při ekumenickém *Te Deum*, 18. září 1977).

Rozsévat pokoj silou přátelství, silou blízkosti! Tak, že vyjdu z domu a pozoruji tváře, vykročím vstříc tomu, kdo se ocitl v těžkostech, s nímž se nezacházelo jako s člověkem a důstojným synem této země. Toto je jediný způsob, který máme, abychom sprádali budoucnost pokoje a realitu, kterou lze třepit, znovu sprádali. Tvůrce pokoje ví, že je nezřídka zapotřebí přemáhat velké či drobné průměrnosti a ambice, jež se rodí ze snah povyrůst a „udělat si jméno“, dosáhnout prestiže na úkor druhých. Tvůrce pokoje ví, že

nestačí říci: nikomu neublížuji, neboť, jak pravil sv. Alberto Hurtado: »Je velmi dobré nekonat zlo, ale je velmi zlé nekonat dobro« (*Meditación radial*, abril 1944).

Vytváření pokoje je proces, který nás opětovně sjednocuje a podněcuje naši kreativitu, abychom uváděli v život vztahy schopné spatřovat v bližním nikoli cizince, někoho neznámého, nýbrž syna této země.

Svěřme se Neposkvrněné Panně, která z vrcholku *Cerro San Cristobal* chrání a opatruje toto město. Kéž nám pomáhá žít a přát si ducha blahoslavenství, aby ve všech koutech tohoto města jako zurčení vody zaznívalo: »Blahoslavení tvůrci pokoje, neboť oni budou nazváni Božími syny« (*Mt 5,9*).

Meditace papeže na setkání s kněžími, katedrála Santiago de Chile 16.1.2018

Bůh nebrání pravdu na úkor lásky, ani lásku na úkor pravdy či rovnováhu na úkor obojího

Drazí bratři a sestry,
jsem rád, že s vámi mohu sdílet toto setkání. Líbilo se mi, jak vás představoval kardinál Ezzati: „Tady jsou zasvěcené osoby, tady jsou kněží, stálí jáhni a seminaristé“ a vzpomněl jsem si na den našeho svěcení či konsekrace, kdy jsme po svém představení říkali: „Tady jsem, Pane, abych plnil tvou vůli“. Na tomto setkání si přejeme Pánu říci: „Tady jsme“ a obnovit tak svoje přitakání. Chceme obnovit svoji odpověď na povolání, které zatřáslo naším srdcem.

Může nám v tom být pomocí úryvek z evangelia (*Jan 21,1-19*), které jsme slyšeli, a rozjímání nad třemi momenty: sklíčeností, odpuštěním a proměněním ve vztahu k Petrovi a prvotní křesťanské obci. Hraji si s touto dvojicí Petr a komunita, protože zkušenost apoštolů má vždycky tento dvojí aspekt – osobní a komunitní. Jdou pospolu a nelze je oddělovat. Jsme sice povolání individuálně, ale vždycky jsme součástí větší skupiny. U povolání si nelze pořídit *selfie*. Povolání vyžaduje, aby ti fotku pořídili jiní: co s tím můžeme udělat? Tak už to chodí...

1. Petrova – a komunitní – sklíčenost

Vždycky se mi líbil evangelní styl, který události nepřikrašluje, nezmirňuje, ani nelíčí líbivě. Evangelia nám prezentují život, jaký je, a ne jaký by měl být. Evangelium nemá strach ukázat nám obtížné, ba dokonce konfliktní chvíle, jimiž procházeli učedníci.

Přiblížme si tuto scénu. Ježíš byl zabit, ale některé ženy řekly, že je naživu (srov. *Lk 24,22-24*). Ačkoli učedníci Ježíše spatřili, byla to událost natolik silná, že potřebovali čas, aby mohli pochopit, co se stalo. Lukáš říká: „Pro samou radost tomu pořád ještě nemohli věřit a jen se divili“ (*24,41*). Porozumění přišlo o Letnicích sesláním Ducha svatého. Vpád Zmrtvýchvstalého vyžaduje čas, aby mohl vstoupit do srdcí svých učedníků.

Učedníci se tedy vracejí do svého kraje dělají, co umějí: věnují se rybolovu. Nebyli tam všichni, jenom někteří. Byli rozděleni? Roztroušeni? Nevíme. Písmo nám říká, že ti, kteří tam byli, nic neulovili. Mají prázdné sítě.

Byli však nevědomky obtíženi jinou prázdnotou: sklíčeností a bezradností nad Mistrovou smrtí. Už nebyl, byl ukřižován. Nejenom On byl ukřižován, ale také oni, protože Ježíšova smrt rozvířila konflikty v srdcích jeho přátel. Petr jej zapřel, Jidáš zradil, ostatní utekli nebo se ukryli. Jenom hrstka žen a milovaný učedník zůstal. Zbytek odešel. Během několika dnů se všechno zhroutilo. *V životě učedníků jsou chvíle sklíčenosti a bezradnosti. Ve chvíli, kdy „kulturní a historické dění zdvihne mračna pronásledování, soužení, pochybností apod., není snadné nalézt cestu, kterou se ubírat. Existují různá pokušení, která charakterizují tento moment: ideová diskuse, nedostatek patřičného přihlídnutí ke skutečnosti, přílišná fixace na*

pronásledovatele... a myslím, že nejhorší ze všech pokušení je ustavičné přemílání této neútěchy" (Jorge M. Bergoglio, *Las cartas de la tribulación*, 9, Ed. Diego de Torres, Buenos Aires, 1987). Ano, setrvat u přemílání neútěchy – protože právě to se stalo učedníkům.

Jak řekl kardinál Ezzati: „Kněžský a zasvěcený život v Chile prošel a prochází obtížnými momenty a výzvami, které neponechají lhostejným. Kromě věrnosti převážné většiny se rozmohl také koukol zla a následné pohoršení a odpadlictví.“

Chvilé kolísání. Znáám bolest, kterou vyvolaly případy zneužití nezletilých a pozorně sleduji, jak se toto tíživé a bolestivé zlo snažíte překonat. Bolest nad poškozením a utrpením obětí a jejich rodin, jejichž důvěra ve služebníky církve byla zrazena. Bolest nad utrpením církevních komunit a také bolest vás, bratři, kteří jste kromě námah oddanosti utrpěli škodu v důsledku podezřívání a zpochybňování, což u některých či mnohých mohlo vyvolat zaváhání, strach a nedůvěru. Víím, že jste byli občas inzultováni v metru nebo na ulicích a že chodit v kněžském oděvu se v mnoha zónách „draze platí“. Proto vás vybízím: prosme Boha, aby nám dal prozíravost nazývat skutečnost jejím jménem, odvahu žádat o odpuštění a schopnost učit se naslouchat tomu, co nám říká On, a nepřežvykovat sklíčenost.

Rád bych dodal jiný důležitý aspekt. Naše společnosti se mění. Chile je dnes velice jiné, než jak jsem je poznal v době svého mládí během formace. Vznikají nové a odlišné kulturní formy, které se nepřizpůsobují známým okolnostem. A musíme uznat, že častokrát nevíme, jak se do těchto nových situací zařadit. Často sníme o „egyptské cibuli“ a zapomínáme, že zaslíbená země je před námi, nikoli vzadu. Příslib je ze včerejška, ale týká se zítřka. A můžeme podlehnout pokušení uzavřít se a izolovat, abychom bránili svoje pozice, které neústí do ničeho jiného než krásných monologů. Můžeme mít pokušení si myslet, že všechno jde špatně, a namísto hlásání dobré zvěsti vyznáváme pouze apatii a zklamání. Zavíráme tak oči před pastoračními výzvami a myslíme si, že Duch už nemá, co říci. Zapomínáme tak, že evangelium je cesta obrácení, avšak nejenom těch „druhých“, ale také našeho.

Ať se nám to líbí či nikoli, jsme zváni čelit realitě takové, jaká se nám představuje. Osobní, komunitní a sociální realitě. Síť – říkají učedníci – jsou prázdné a můžeme rozumět pocitům, které z toho plynou. Vracejí se domů, aniž by mohli vyprávět o velkých dobrodružstvích; vracejí se domů s prázdnými rukama, vracejí se domů sklíčení.

Co zůstalo těmto silným, odvážným a vitálním učedníkům, kteří se považovali za vyvolené a zanechali všeho, aby následovali Ježíše (srov. *Mk 1,16-20*)? Co zůstalo učedníkům, kteří si byli jistí sebou, šli by do vězení, ba dokonce by položili život za svého Mistra (srov. *Lk 22,33*), svolali by k jeho obraně oheň z nebe na zem (srov. *Lk 9,54*) a tasili by kvůli Němu meč a bojovali (srov. *Lk 22,49-51*)? Co zůstalo z Petra, který vytýkal svému Mistrovi, jak by měl ve svém životě jednat (srov. *Mk 8,31-33*) a jak by měl vést svůj program vykoupení? Tolik ke sklíčenosti...

2. Petrovo – a komunitní – odpuštění

V životě prvotní obce nastala chvíle pravdy. Je to chvíle, kdy se Petr střetl sám se sebou. S tou částí svojí pravdy, kterou nezřídka nechtěl vidět. Zakusil svoje meze, svoji slabost a hříšnost. Instinktivní a impulsivní Petr, hlava a zachránce, se značnou dávkou soběstačnosti a přemírou důvěry v sebe a svoje možnosti, musel sám sebe podrobit svojí slabosti a svému hříchu. Byl hříšníkem jako druzí, byl v nouzi jako druzí, byl slabí jako druzí. Petr zklamal Toho, kterému přísahal ochranu. Je to rozhodující chvíle Petrova života.

I nám se jako učedníkům i církvi může stát totéž. Jsou chvíle, kdy se setkáváme nejen se svojí slávou, nýbrž také se svou slabostí. Rozhodující chvíle života učedníků je také chvíle, kdy se rodí apoštol. Nechme se vést textem.

»Když posnídali, zeptal se Ježíš Šimona Petra: „Šimone, synu Janův, miluješ mě více než ti zde?“« (*Jan 21,15*).

Po jídle vyzve Ježíš Petra, aby se s ním pár kroků a na pár slov prošel, a klade otázku, týkající

se lásky: Miluješ mě? Ježíš nevytýká, ani neodsuzuje. Jediné, co chce, je zachránit Petra. Chce jej zachránit před nebezpečím, že zůstane uzavřen ve svém hříchu a bude „přežvykovat“ zklamání nad svými omezeními; zachránit ho před nebezpečím, že kvůli svým omezením přijde o veškeré dobro, které s Ježíšem prožil. Ježíš jej chce zachránit z uzavřenosti a izolace. Chce jej zachránit z onoho destruktivního postoje, kterým je sebelítost, anebo z jejího opaku, kterým je dojem, že „všechno je jedno“, což vede k rozředění jakéhokoli závazku v tom nejškodlivějším relativismu. Chce jej vysvobodit z úvah, že každý, kdo by se mu stavěl na odpor, je nepřitelem, anebo z postoje, který nepřipouští odpor či kritiku. Chce jej osvobodit ze smutku a zejména z rozmrzelosti. Touto otázkou vybízí Ježíš Petra, aby naslouchal svému srdci a učil se *rozlišovat*. „Bůh totiž nebránil pravdu na úkor lásky, ani lásku na úkor pravdy, ani rovnováhu na úkor obojího. Je nutné rozlišovat. Ježíš chce předejít tomu, aby Petr pustošil z pravdivých pohnutek, milosrdně lhal anebo byl ochromen rozpaky“ (*tamt.*), jak se to může v takových situacích stát.

Ježíš se ptal Petra na lásku a naléhal na něho, aby mohl dát *realistickou odpověď*: »Pane, ty víš všechno – ty víš, že tě miluji!« (*Jan 21,17*). Takto Ježíš potvrdí jeho poslání. Takto z něj definitivně činí svého apoštola.

Co posiluje Petra jako apoštola? Co činí apoštoly z nás? Jedno jediné: dostalo se nám milosrdenství (srov. 1 *Tim 1,12-16*). „Uprostřed našich hříchů, omezení, ubohosti; uprostřed našich mnoha pádů nás Ježíš uviděl, přiblížil se, podal nám ruku a prokázal milosrdenství. Každý z nás se může upamatovat a připomenout si všechny případy, kdy jej Pán uviděl, pohlédl na něj, přiblížil se k němu a prokázal mu milosrdenství“ (*Videoposelství* k CELAM, 27. srpna 2016). Zvu vás, abyste konali totéž. Nejsme tady proto, že jsme lepší než druzí. Nejsme superhrdinové, kteří sestupují shůry, aby se setkali se „smrtníky“. Jsme spíše poslání s vědomím, že jsme muži a ženy, jimž bylo odpuštěno. A toto je pramenem naší radosti. Jsme zasvěcení, pastýři ve stylu raněného, zabitého a vzkříšeného Ježíše. Zasvěceným či zasvěcenou je ten, kdo se ve svých vlastních ranách setkává se znamením Zmrtvýchvstání, dovede v ranách světa spatřovat sílu Zmrtvýchvstání a jako Ježíš nejde vstříc svým bratřím s výčitkou a odsouzením.

Ježíš Kristus se svým učedníkům neukazuje bez ran. Právě díky Jeho ranám může Tomáš vyznat víru. Jsme zváni nezatajovat a neskrývat svoje rány. Církev mající rány je schopna chápat rány dnešního světa, přisvojit si je, trpět jimi, provázet je a snažit se je hojit. Církev mající rány se nestaví do středu, nepokládá se za dokonalou, nýbrž staví do středu Toho jediného, který může rány uzdravit a který se jmenuje Ježíš Kristus.

Vědomí, že máme rány, nás osvobozuje; ano, osvobozuje nás, abychom neupadli do sebeztažnosti a nepovažovali se za nadřazené. Osvobozuje nás od onoho „prométheovství, které spoléhá jenom na své vlastní síly a považuje se za nadřazené vůči druhým, protože se drží určitých norem anebo protože je neochvějně věrné určitému katolickému stylu minulosti“ (*Evangelii gaudium*, 94).

V Ježíši jsou naše rány vzkříšeny. Činí nás solidárními, pomáhají nám bořit zdi, které nás uvězňují v elitářském postoji, takže nás podněcují, abychom stavěli mosty a šli vstříc mnoha lidem, kteří žijí po těžce milosrdné lásce, kterou nám může nabídnout pouze Kristus. „Jak často jen sníme o expanzivních, malicherných a přesně narýsovaných plánech typických pro poražené generály! Tak popíráme své dějiny církve, které jsou slavné jako dějiny obětí, naděje, každodenního boje, života stráveného ve službě, vytrvalosti v namáhavé práci, protože každá práce přináší »pot na tváři«“ (*tamt.*, 96). S jistým znepokojením pozoruji, že existují komunity, jež jsou pohlceny touhou objevit se na plakátech, zabírat prostory, vyvolávat vnější dojem a ukazovat se na veřejnosti, namísto toho, aby si vyhrnuly rukávy a vyšly se dotknout svízelné reality našeho věřícího lidu. Jak nás zpochybňuje úvaha onoho svatého Chilana, který varoval: „Falešné budou všechny metody, které budou zaváděny uniformně; všichni, kdo si budou nárokovat, že nás vedou k Bohu, ale dají nám zapomenout na naše bratry; všichni, kteří budou chtít, abychom zavírali oči před veškerenstvím, namísto

toho, aby nás učili je otevírat a pozvedat ke Stvořiteli všech věcí; všichni, kteří chtějí, abychom byli egoisté a lpěli na sobě" (sv. Alberto Hurtado, *Discurso a jóvenes de la Acción Católica*, 1943).

Boží lid nečeká, ani nepotřebuje superhrdiny, očekává pastýře a zasvěcené muže a ženy, kteří umějí soucítit, umějí podat ruku, zastavit se před tím, kdo upadl, a jako Ježíš pomáhají vyjít z onoho bludného kruhu „přežvykování“ neútěchy, jež kontaminuje duši.

3. Petrovo – a komunitní – proměnění

Ježíš vybízí Petra k rozlišování, čímž mnohé události Petrova života začínají nabývat na síle, jako prorocké gesto mytí nohou. Petr, který tomu odporoval, začal chápat, že opravdová velikost vede přes umenšení a služebnost (srov. *Mk 9,35*).

Jakou to pedagogiku užívá náš Pán! Od Ježíšova prorockého gesta k prorocké církvi, která – omyta ze svých hříchů – nemá strach jít sloužit raněnému lidstvu.

Petr zakusil na vlastním těle nejenom ránu hříchu, ale také vlastních omezení a slabostí. V Ježíši však objevil, že jeho rány mohou být cestou Vzkříšení. Přejít od poznání sklíčeného Petra k poznání proměněného Petra je pobídka k přejití od církve zklamaných sklíčených k církvi sloužící mnoha sklíčeným, kteří žijí vedle nás; církvi schopné dát se do služeb svého Pána v hladovém, vězněném, žíznícím, bezdomovci, neoděném a nemocném... (srov. *Mt25,35*). Služba není totéž co sociální podpora či paternalismus, nýbrž obrácení srdce. Problém nespočívá v nakrmení hladového, oblečení neoděného, v pomoci nemohoucímu, nýbrž v uznání toho, že chudý, neoděný, nemocný, vězněný a bezdomovec mají důstojnost, aby zasedli u našich stolů a cítili se mezi námi „doma“ a v rodině. To je znamení, že Boží království je mezi námi. To je znamení církve, která byla v důsledku svého hříchu raněna, dostalo se jí milosrdenství a povoláním konvertovala na církev prorokující.

Obnovit proroctví znamená obnovit svůj závazek a nečekat na ideální svět, ideální komunitu, ideálního učedníka pro život či pro evangelizaci, nýbrž vytvářet takové podmínky, aby se každý člověk mohl setkat s Ježíšem. Láska se neproказuje ideálními situacím, ani ideálními komunitám, nýbrž lidem.

Upřímné, procítěné a modlící se uznání vlastních omezení nás namísto odloučení od Pána navrátí k Ježíši a umožní vědomí, že „On může svojí novostí vždycky obnovit náš život a naše společenství a křesťanská nabídka, byť prochází temnými dobami a slabostmi církve, nikdy nezestárne. [...] Pokaždé, když se snažíme navrátit k prameni a znovu objevit původní svěžest evangelia, objevují se nové cesty, tvořivé způsoby, jiné výrazové formy, výmluvnější znamení, slova nabitá novým významem pro dnešní svět“ (*Evangelii gaudium*, 11).

Na začátku tohoto setkání jsem vám řekl, že jsme přišli obnovit svoje přitakání, se zanícením a nadšením. Chceme obnovit svoje přitakání, avšak realisticky, protože se zakládá na Ježíšově pohledu. Až se vrátíte domů, nachystejte si ve svém srdci jakousi duchovní závěť podle vzoru kardinála Raúla Silvy Henríqueze. Onu krásnou modlitbu, jež začíná slovy:

„Církev, kterou miluji, je svatá církev každého dne... tvoje, moje, svatá církev každého dne... ...Ježíš, evangelium, chléb, eucharistie, skromné Kristovo Tělo každého dne. S tvářemi chudých a tvářemi mužů a žen, kteří zpívali, zápasili a trpěli. Svatá církev každého dne.“
Jaká je církev, kterou miluješ ty? Miluješ tuto církev, která nachází život v Ježíšových ranách?

Díky za toto setkání. Díky za příležitost společné obnovy přitakání. Panna Maria Karmelská ať vás přikryje svým pláštěm.

Prosím vás, nezapomeňte se za mne modlit. Děkuji.

Násilí zfalšuje i tu nejspravedlivější kauzu

„Mari, Mari – Dobrý den!“

„Küme tünngün ta niemün – Pokoj vám“ (Lk24,36).

Děkuji Bohu, že mi umožnil navštívit tento krásný kout našeho kontinentu, Araukánii, zemi, kterou Stvořitel požehnal úrodností rozlehlých zelených plání a lesů, tvořených impozantními araukáriemi. Gabriela Mistralová věnovala pátý chvalozpěv tomuto chilskému kraji, jeho majestátním zasněženým vulkánům, jezerům a řekám kypícími životem. Tato scenérie nás pozvedá k Bohu a je snadné spatřovat v každém stvoření Jeho ruku. Mnohé generace mužů a žen s vroucí vděčností chovaly a chovají lásku k této zemi. Chci se zvláště pozastavit a pozdravit příslušníky lidu Mapučů, jakož i další domorodá etnika, která žijí v těchto jižních krajích: Rapanui z Velikonočního ostrova, Aymara, Kečua a Atacama a mnohá další.

Tato země, díváme-li se očima turistů, nás uchvacuje, ale potom jdeme dál jako předtím. Pokud se však skloníme k její půdě, uslyšíme zpěv: „Arauco trpí bolestí, o níž nemohu mlčet: jsou to staleté nespravedlnosti a všichni vidí, že jsou páchány“ (Violeta Parra, *Arauco tiene una pena*).

V kontextu díky za tuto zemi a její lid, ale i v kontextu utrpení a bolestí slavíme eucharistii. Činíme tak na tomto letišti v Maquehue, kde došlo k těžkému porušování lidských práv. Obětujeme tuto bohoslužbu za všechny, kdo trpěli a zemřeli, a za ty, kdo denně nesou na svých bedrech tíži mnoha nespravedlností. Ježíšova oběť na kříži se obtížila veškerým hříchem a bolestí našich národů, bolestí, volající po vykoupení.

V evangeliu, které jsme slyšeli, Ježíš prosí Otce, »ať všichni jsou jedno« (Jan 17,21). V rozhodující chvíli svého života se zastavuje a prosí o jednotu. Jeho srdce ví, že jedno z nejhorších nebezpečí, které doléhá a dolehne na Jeho lid a celé lidstvo, bude rozdělení a konflikt, útisk jedněch druhými. Kolik jen zbytečně prolitých slz! Chceme si dnes přisvojit tuto Ježíšovu modlitbu, chceme s Ním vstoupit do zahrady bolesti i se svými bolestmi, abychom spolu s Ježíšem prosili Otce, ať jsme i my jedno. Nedovolme, aby nás přemohl konflikt či rozdělení.

Tato jednota, o níž prosil Ježíš, je darem, o který je třeba naléhavě žádat pro dobro naší země a jejích dětí. A je třeba se mít na pozoru před možnými pokušeními, která se mohou objevit a „otrávit kořen“ tohoto daru, který nám chce Bůh věnovat a kterým nás zve, abychom byli autentickými protagonisty dějin. Jaká jsou tato pokušení?

1. Falešná synonyma

Jedním z hlavních pokušení, kterým je třeba čelit, spočívá ve směřování jednoty s uniformitou. Ježíš nežádá svého Otce, aby všichni byli stejní, identičtí. Jednota se totiž nerodí, ani nezrodí z neutralizace či zamlčování rozdílů. Jednota není imitace, ani násilná integrace a ani harmonizovaná marginalizace. Bohatství země se rodí právě z toho, že každá z jejích složek umí sdílet svoji moudrost s těmi druhými. Není a nebude to dusivá uniformita, způsobená obvykle převahou a mocí silnějšího, ba ani separace, neuznávající dobrotu druhých. Jednota, o kterou žádal a kterou daroval Ježíš, uznává to, co je povolán každý národ a každá kultura přinášet této požehnané zemi. Jednota je smířená různost, která netoleruje legitimizaci osobních či kolektivních nespravedlností ve svém jménu. Potřebujeme bohatství, které může nabídnout každý lid, a musíme odložit logiku, která se domnívá, že existují nadřazené a méněcenné kultury. Pěkný *chamal* (plášť) vyžaduje tkalce, kteří znají umění, jak sladit různé materiály a barvy, a kteří dovedou dát čas každé věci a každé fázi. Může být imitován průmyslově, ale všichni poznáme, že jde o uměle zhotovený oděv. Umění jednoty požaduje a vyžaduje autentické řemeslníky, kteří dovedou sladit rozdíly v „laboratoři“ vesnic,

ulic, náměstí a krajin. Není to umění vzniklé u psacího stolu nebo jen dokumentované. Jde o umění naslouchat a uznávat. V tom je zakořeněna jeho krása a také jeho odolnost proti plynutí času a nepohodě, jimž musí čelit. Jednota, kterou naše národy potřebují, vyžaduje naše naslouchání, ale především uznání, což neznámá jen, „abychom získávali informace o druhých [...] ale přijímali to, co v nich Duch zasel jako dar, který je určen také nám“ (*Evangelii gaudium*, 246). To nás vede na cestu solidarity jakožto způsobu, kterým se spřádá jednota a vytvářejí dějiny; solidarity, která nás přiměje říci: potřebujeme se navzájem ve svých rozdílech, aby tato země zůstala krásnou. Je to jediná zbraň, kterou máme proti „deforestaci“ naděje. Proto prosíme: Pane, učiň z nás tvůrce jednoty. Další pokušení může vzejít z uvažování o tom, jaké jsou zbraně jednoty.

2. Zbraně jednoty

Jednota, má-li být postavena na uznání a solidaritě, nemůže kvůli svému cíli akceptovat jakýkoli prostředek. Existují dvě formy násilí, které namísto toho, aby posunuly procesy sjednocení a smíření, jsou jejich ohrožením. Za prvé si musíme dát pozor na vypracovávání „krásných“ smluv, které nikdy nebudou konkretizovány. Krásná slova a schválené projekty, které jsou sice nezbytné, ale nikdy nejsou konkretizovány, povedou nakonec k tomu, že „to, co se píše rukou, smaže se loktem“. Také toto je násilí, které maří naději.

Za druhé je nezbytné přesvědčení, že kultura vzájemného uznání nemůže stát na násilí a ničení, za něž se nakonec platí lidskými životy. Nelze požadovat uznání rozdrčením druhého, protože tak násilí a rozdělení jenom narůstá. Násilí vyvolává násilí, ničení zvětšuje rozkol a separaci. Násilí nakonec zfalšuje i tu nejspravedlivější kauzu. Proto odmítáme ničivé násilí v obou jeho formách.

Takové postoje jsou jako sopečná láva, která všechno zničí, všechno spálí a nechává za sebou jenom spoušť a zmar. Proto řekněme důrazně: Pane, učiň z nás tvůrce Tvé jednoty. Usilujme tedy neúnavně o dialog k jednotě.

My všichni, kteří jsme do jisté míry lidmi uhnětenými z prachu hlíny (*Gn 2,7*), jsme povoláni žít dobře (*Küme Mongen*), jak podotýká prastará moudrost mapučského lidu. Je před námi cesta a je třeba se jí naučit. Küme Mongen, tato niterná touha prýští nejenom z našich srdcí, ale rozléhá se jako volání a zpěv po celém stvoření. Proto, bratři, pro potomky této země, pro potomky jejich potomků, řekněme spolu s Ježíšem Otcí, ať jsme také jedno: učiň z nás tvůrce jednoty.

ad 2. V nočních hodinách středoevropského času se v hlavním městě Santiagu obrátil papež k chilské mládeži. Setkání s několika tisíci mladých lidí se konalo před národní mariánskou svatyní v Maipú, která je zároveň symbolem chilské dvousetleté nezávislosti.

Papež na tuto skutečnost upozornil hned v úvodu spontánního pozdravu – jak řekl, mládí s sebou nese sny o svobodě, radosti a lepší budoucnosti, ale konkretizace těchto snů nastává, pokud pevně stojíme nohama na zemi a milujeme svou vlast.

„Nemyslím si, že byste bez lásky k vlasti mohli milovat Ježíše a Boha. Lásky k vlasti je láskou k matce (...), která nás jako všechny matky učí chodit a dává sama sebe, abychom mohli přežívat v příštích pokoleních. Pokud nebudete vlastenci – nikoli šovinisti – ničeho v životě nedosáhnete.“

Papež dále poznamenal, že díky své biskupské službě poznal mnohé dobré nápady mladých lidí, jejich idealismus a hledání. Varoval je před tím, aby se přizpůsobovali lhaní dospělých:

„Problémem jsme my dospělí – posloucháme vaše ideály a s vševedoucím výrazem si říkáme, „však on již brzy dozraje“, což znamená tiché „vždyť se dá brzy zkorumpovat“. Dávejte si na to pozor – zralost znamená růst, ale také růst snů a iluzí. Nepolevujte v ostražitosti a nedejte se koupit za pár šestáků.“

Římský biskup zdůraznil, že církev v tuto chvíli potřebuje "duchovně zletilé" mladé lidi, kteří by se otevřeně vyjádřili v rámci takzvané "předsynody" před říjnovou biskupskou synodou o mládeži, která je plánována na Květnou neděli. Církev má mít mladou, realistickou tvář, aby se o ní mohlo hovořit jako o matce – a nikoli babičce.

„Musíte s námi zatřást, jestliže příliš dlouho stojíme na místě, pomoci nám, abychom byli blíže Ježíši. (...) Pokud existuje nějaká činnost, pastorační plán – i toto setkání – které nepomohou blízkosti k Ježíši, jsou ztrátou času.“

Nadšení víry ale někdy vyprchá a zcela nepozorovaně se dostaví chvíle nedůvěry, špatné nálady a negativity. Papež si vypomohl metaforou vybitého mobilního telefonu v místě bez signálu. V takové chvíli je člověk přesvědčen o své bezmoci a nepotřebnosti.

„Jak rád říkal Hurtado, ďábel našeptává, že jsi nepotřebný a nemáš žádnou cenu, aby se nic nezměnilo a věci zůstaly tak, jak jsou. Jediný, kdo může vnést změny do společnosti, je mladý člověk. Jste to vy. My jsme už na druhé straně...“

V závěru papež mladým lidem doporučil – a dal zapsat do mobilů – zlaté pravidlo jmenovaného chilského světce, jezuitu Alberta Hurtada. Je to otázka "Co by na mém místě dělal Kristus?", pomáhající k tomu, abychom žili jako Ježíš.

„Tak zní heslo – opakujte si je a užívejte ho. Co by Kristus udělal na mém místě? Je třeba je denně užívat, až přijde den, kdy srdce každého z vás bude bít jako Ježíšovo, aniž byste si to uvědomili.“

Promluva Petrova nástupce na Papežské katolické univerzitě, Santiago de Chile 17.1.2018

Veřejný prostor vyžaduje transcenci

Pane rektore, doktore Ignacio Sanchezi,
ctění univerzitní představitelé,
drazí profesori, funkcionáři,
drazí studenti!

Těší mne, že jsem s vámi v tomto Domě Studií, který má za sebou již skoro 130 let života a poskytl zemi nedocenitelnou službu. Děkuji panu rektorovi za jeho slova na uvítanou. Dějiny této Univerzity jsou do určité míry spjaty s dějinami Chile. Tisíce mužů a žen, kteří se zde formovali, plnili pak důležitá poslání v rozvoji své vlasti. Chtěl bych připomenout zejména postavu sv. Alberta Hurtada v tomto roce stoletého výročí zahájení jeho studií na této půdě. Jeho život se stal jasným svědectvím toho, jak inteligence, akademická vytríbenost a profesionalita v souladu s vírou, spravedlností a dobročinnou láskou, nabývají prorocké síly, která je schopna v neztenčené míře otevírat horizonty a osvětlovat cestu, zejména těm, které společnost skartovala.

V této souvislosti, bych si rád vzal za své tato Vaše slova, pane rektore: „Stojíme před důležitými výzvami vzhledem k naší vlasti pojící se s národním soužitím a schopností činit společně pokroky.“

1. Národní soužití

Mluvit o výzvách znamená připustit existenci situací, které dosáhly takového stupně, že vyžadují přehodnocení. To, co se včera mohlo jevit jako faktor jednoty a soudržnosti, vyžaduje dnes nové odpovědi. Akcelerovaný rytmus a takřka závratně rychlé spuštění některých procesů a změn, které jsou zaváděny v našich společnostech, nás vybízejí ke klidné, ale neprodlené reflexi, jež nebude naivní, utopická a tím méně pak voluntaristická. To neznámá brzdit vývoj poznání, nýbrž vytvářet z univerzity přednostní prostor „pro uplatňování gramatiky dialogu, jež formuje setkání“ (Promluva ke Kongregaci pro katolickou

výchovu, 9. února 2017). Poněvadž „pravá moudrost je plodem reflexe, dialogu a velkodušného setkávání mezi lidmi“ (*Laudato si'*, 47).

Národní soužití je možné mimo jiné do té míry, v jaké uvedeme v život výchovné procesy, které budou zároveň transformativní, inkluzivní a sdružující. Vychovávat k soužití neznamena jen přidávat hodnoty k výchovné činnosti, nýbrž dávat zrod dynamice soužití v rámci výchovného procesu samotného. Není to ani tak otázka obsahů, nýbrž výuky k integrálnímu a integrujícímu smýšlení a uvažování. Klasikové to nazývali *forma mentis*. K dosažení toho je nezbytné rozvinout to, co bych nazval integrální gramotnost, jež dovede adaptovat procesy transformace probíhající v našich společnostech. Takovýto proces utváření gramotnosti zároveň vyžaduje zasazení o integraci různých jazyků, které nás konstituují jakožto lidi, totiž výchova (gramotnost), jež integruje a harmonizuje rozum (hlavu), city (srdce) a činy (ruce). To poskytne a umožní studentům růst harmonicky nejenom na osobní, ale současně na sociální rovině. Je naléhavě nutné vytvořit prostory, ve kterých fragmentace nebude dominovat, a to ani v myšlení. Proto je nezbytné učit se myslet to, co se cítí a dělá; cítit to, co se myslí a dělá; a dělat to, co se myslí a cítí. Takový je dynamismus schopnosti sloužit člověku i společnosti.

Gramotnost, založená na integraci těchto různých jazyků, které nás konstituují, studenty vtáhne do výchovného procesu vzhledem k výzvám, před něž je postaví blízká budoucnost. „Odluka“ mezi poznatky a těmito jazyky, analfabetismus ohledně toho, jak integrovat odlišné životní dimenze, nevede totiž k ničemu jinému než k sociální fragmentaci a rozpadu. V této „tekuté“ (srov. Zygmunt Bauman, *Tekutá modernita*, 1999) a „lehké“ (srov. Gilles Lipovetsky, *De la légèreté*, 2016) společnosti, jak ji někteří myslitelé definovali, se vytrácejí opory, na nichž mohou lidé individuálně i sociálně stavět. Zdá se, že tato „oblačnost“ je novým styčným bodem dneška, který se vyznačuje nestabilitou, protože všechno uniká a tím ztrácí konzistenci.

Tento nedostatek konzistence by mohl být jedním z důvodů mizení veřejného prostoru. Ten totiž vyžaduje alespoň minimální transcendenci přesahující soukromé zájmy (žít více a lépe), aby se stavělo na základech, jež vyjevují onu důležitou dimenzi našeho života, kterým je plurál „my“. Bez tohoto vědomí, ale především bez onoho cítění a tudíž bez oné zkušenosti je a bude velmi obtížné tvořit národ. Zdálo by se tedy, že bude důležité a platné pouze to, co se týká jednotlivce, zatímco všechno, co zůstane mimo tuto jurisdikci, bude zpozdilé. Kultura tohoto typu ztratila paměť, přišla o svazky, které nesou a umožňují život. Bez onoho „my“ v rámci lidu, rodiny, národa a rovněž budoucnosti – dětí a zítřka, bez onoho „my“ v rámci obce, která „mne“ přesahuje a je bohatší než individuální zájmy, bude život nejenom stále vystaven fragmentaci, ale navíc i konfliktům a násilí.

Univerzita v tomto smyslu prožívá na své vlastní půdě výzvu ke zrození nových dynamik, které každou fragmentaci poznání překonají a podnítko opravdovou *universitas*.

2. Činit pokroky společně

Odtud plyne pro tento Dům studia druhý velmi důležitý prvek, totiž schopnost činit pokroky společně. Potěšilo mne, když jsem se dozvěděl o nasazení v evangelizaci a o radostné vitalitě vaší univerzitní pastorační služby, jež je znamením mladé a živé církve „obrácené ven“. Misie, které každoročně pořádáte v různých částech země, jsou opěrným a velmi obohacujícím prvkem. Dovedete při těchto příležitostech rozšiřovat horizont svého pohledu a kontaktovat různé situace, které vámi nehledě na jejich specifičnost dokážou pohnout. „Misionář“ se totiž z misí nikdy nevrací stejný jako předtím, a v setkání s mnoha tvářemi zakouší „přejití“ Boha. Tyto zkušenosti nemají být na univerzitě něčím izolovaným. Klasické metody bádání mají určité meze tím spíše, jedná-li se o naši kulturu, která podněcuje přímou a okamžitou účast. Nynější kultura vyžaduje nové formy, schopné obsáhnout všechny aktéry, kteří ožívají sociální a tedy výchovné prostředí. Z toho plyne důležitost rozšířit pojem výchovné komunity.

Tato komunita musí čelit tomu, aby od nových forem poznání nezůstala izolována, ale zároveň aby nevytvářela poznání stojící stranou jeho adresátů. Je nezbytné, aby nabývání

poznatků bylo s to rodit interakci mezi aulou a moudrostí národů, které jsou součástí této požehnané země. Moudrost oplývající intuicemi a „vůněmi“, které nelze ignorovat, přemýšlíme-li o Chile. Tak vzniká velice obohacující součinnost vědecké rigoróznosti a intuice lidu. Tato těsná vzájemná interakce zabraňuje odluce rozumu a činu, myšlení a citění, poznatku a života, profese a služby. Poznání se má vždycky cítit ve službě životu, s nímž se konfrontuje, aby mohlo činit další pokroky. Výchovná komunita se potom nebude omezovat na auly a knihovny, ale bude neustále volána k účasti. Tento dialog může vést pouze taková *epistémé*, jež je schopna přijmout plurální logiku, která si osvojila interdisciplinaritu a vzájemnou propojenost vědění. „V tomto smyslu je nutné věnovat zvláštní pozornost domorodým komunitám a jejich kulturním tradicím. Nejsou pouhou menšinou mezi ostatními, ale měly by se stát spíše hlavními mluvčími, zejména když se chystají velké projekty týkající se jejich prostoru“ (*Laudato si'*, 146).

Výchovná komunita v sobě nese nekonečné možnosti a potence, nechá-li se obohacovat a interpelovat všemi aktéry, z nichž se skládá. To vyžaduje větší snahu co do kvality a integrace. Univerzitní služba musí vždycky usilovat o kvalitu a znamenitost ve službách národního soužití. V tomto smyslu bychom mohli říci, že univerzita se stává laboratoří budoucnosti země, poněvadž do sebe umí zahrnout život a putování lidu a překonat každou antagonistickou a elitářskou logiku vědění.

Jedna stará kabalistická tradice podává, že původem zla je rozštěpení způsobené člověkem, který jedl ze stromu poznání dobrého i zlého. Vědění tak nabylo primátu nad stvořením, které podrobilo vlastním schématům a tužbám (srov. Gershom Scholem, *La mystique juive*, Paris 1985, str. 86). Latentním pokušením každého akademického prostředí je tendence redukovat stvoření na několik interpretačních schémat a zbavit jej Tajemství, které je mu vlastní a které podněcuje celé generace hledat to, co je spravedlivé, dobré, krásné a pravdivé. Když se profesor svojí moudrostí stane „mistrem“, dokáže u svých studentů probouzet schopnost úžasu. Úžasu vzhledem ke světu a veškerenstvu určenému k objevování! Vám svěřené poslání je dnes prorocké. Jste povoláni dát zrod procesům, které osvítili nynější kulturu a nabídnou obnovený humanismus, který se vyhne pádu do jakéhokoli redukcionismu. A toto proroctví, které je od nás vyžádáno, nás vybízí hledat stále nové prostory dialogu spíše než střetu, prostory setkání spíše než rozdělení, cesty přátelské rozdílnosti, aby se uctivě rozlišovalo mezi lidmi, kteří hledají ve snaze pokročit skutečně společně k obnovenému národnímu soužití. A budete-li o to prosit, nepochybuji, že Duch svatý bude řídit vaše kroky, aby tento Dům nadále přinášel plody pro dobro chilského lidu a ke slávě Boží. Děkuji vám za toto setkání a prosím vás, nezapomeňte se za mne modlit.

Homilie papeže při mši svaté 18. ledna, Iquique - Chile

18.1.2018

Ježíš koná zázrak spolu s námi

»To byl v galilejské Káně počátek znamení, která Ježíš učinil« (*Jan 2,11*).

Takto končí evangelium, které jsme vyslechli a které nám podává první Ježíšovo veřejné vystoupení u příležitosti o nic větší či menší než právě slavnost. Nemohlo tomu být ani jinak, protože evangelium je ustavičné pozvání k radosti. Hned na začátku říká anděl Marii: »Raduj se« (srov. *Lk 1,28*). Radujte se, bylo řečeno pastýřům, raduj se, bylo řečeno Alžbětě, starší bezdětné ženě...; raduj se, pobídl Ježíš zločince, neboť dnes budeš se mnou v ráji (srov. *Lk 23,43*).

Poselství evangelia je zdrojem radosti: »To jsem k vám mluvil, aby moje radost byla ve vás a aby se vaše radost naplnila« (*Jan 15,11*). Radost, která se šíří od pokolení do pokolení a jejímž dědici jsme, protože jsme křesťané.

Jak dobře to víte vy, drazí bratři z chilského severu! Dovedete žít víru a život ve slavnostním klimatu! Přicházím jako poutník, abych tento krásný způsob života z víry zakusil spolu s vámi. Vaše poutní slavnosti, vaše náboženské tance, jež trvají celý týden, vaše hudba a vaše oděvy

činí z tohoto kraje svatyni lidové zbožnosti a lidové spirituality. Tyto slavnosti totiž nejsou uzavřeny do chrámů, nýbrž dovedou slavnostně obláci celou obec. Dovedete zpěvem a tancem slavit »otcovství, prozřetelnost, stálou láskyplnost; ctnosti, které se jinak jen zřídka pozorují, např. trpělivost, snášení kříže každodenního života, vnitřní svobodu, soucit s druhými a živou zbožnost« (*Evangelii nuntiandi*, 48). Uskutečňují se tak slova proroka Izaiáše: »poušť se promění v sad a sad bude připomínat les« (*Iz32,15*). Tato země, která je obklopena nejvíce vyprahlou pouští světa, se umí obláci na slavnost.

V této slavnostní atmosféře nám evangelium přibližuje, jak se Maria přičinila o to, aby převládala radost. Ona je pozorná ke všemu, co se děje kolem; jako dobrá matka je neklidná a všimne si, že se uprostřed obecně sdílené radosti ze slavení stalo něco, co může tuto slavnost „rozředit“. Přistoupí tedy ke svému Synu a slyšíme od ní pouze slova: »Už nemají víno« (*Jan 2,3*).

Takto Maria obchází naše vesnice, ulice, náměstí, domy a nemocnice. Maria je *Virgen de la Tirana*; *Virgen Ayquina* z *Calama*; *Virgen de las Peñas* z *Arica* a přistupuje ke všem našim rodinným problémům, jež hrozí našemu srdci udušením, aby se naklonila k Ježíši a řekla mu: „už nemají víno“.

A nezůstává potom zticha, přistupuje ke služebníkům a říká jim: »Udělejte všechno, co vám řekne« (*Jan 2,5*). Maria je ženou nemnohých, avšak konkrétních slov; přichází i ke každému z nás, aby řekla jen: »Udělejte všechno, co vám řekne«. A takto se otevírá cesta k prvnímu Ježíšovu zázraku, na kterém se podílejí také Jeho přátelé. Kristus totiž »přišel na tento svět, aby svoje dílo neuskutečňoval sám, nýbrž s námi, s námi všemi, aby byl hlavou velkého lidu, živými, svobodnými a činorodými buňkami, jimiž jsme my« (sv. Alberto Hurtado, *Meditación Semana Santa para jóvenes*, 1946). Ježíš koná zázrak spolu s námi.

Zázrak začíná, když služebníci přinesou kamenné džbány na vodu, určené k očišťování. Také každý z nás tak může začít zázrak, ba více, každý z nás je zván, aby se podílel na zázraku pro druhé.

Bratři, Iquique je „krajinou snů“ (to je význam slova *aymara*); krajem, který dovede dát pohostinství lidem různých národů a kultur donucených opouštět svoje drahé a odcházet. Odchod vždycky stojí na naději v lepší život, ale víme, že se vždycky pojí také se zavazadly plnými strachu a nejistoty z toho, co přijde. Iquique je krajem imigrantů a připomíná nám velikost zdejších mužů a žen, celých rodin, které nepodléhají protivenstvím, razí si cestu a hledají život. Zvláště ti, kdo musejí opouštět svoji domovinu, protože nedosahují životního minima, jsou obrazem Svaté Rodiny, která musela přejít poušť, aby mohla pokračovat v životě.

Tento kraj je krajinou snů, avšak počínejme si tak, aby byl nadále také pohostinným krajem. Slavnostně pohostinným, neboť dobře víme, že není křesťanské radosti, zavírají-li se dveře; není křesťanské radosti, dává-li se pocítit druhým, že je jich mnoho nebo že pro ně není u nás místo (srov. *Lk 16,31*).

Jako Maria v Káně se učme být pozornými na našich náměstích a v našich vesnicích a rozpoznávat ty, jejichž život je „rozředen“ a kteří ztratili – anebo jim byly odcizeny – důvody slavit. A nemějme strach pozvednout svoje hlasy a říci: »už nemají víno«. Křik Božího lidu, křik chudého, mající podobu modlitby, rozšiřuje srdce a učí pozornosti. Dávejme pozor na každou nespravedlnost a nové formy odírání, kterými jsou mnozí bratři vystavováni ztrátě radosti ze slavení. Budme pozorní tváří v tvář znejistění na poli práce, jež deptá životy a rodiny. Dejme si pozor na ty, kteří využívají neregulérnost mnohých migrantů, poněvadž neznají jazyk nebo nemají v pořádku doklady. Budme pozorní na chybějící příbytek, pozemek a práci u mnoha rodin. A jako Maria s vírou říkejme: už nemají víno.

Jako služebníci na slavnosti přinášíme, co máme, jakkoli se to může zdát málo. Stejně jako oni nemějme strach „přiložit ruku k dílu“, a naše solidarita a zasazení o spravedlnost ať je součástí tance a zpěvu, který můžeme zanotovat svému Pánu. Využijme také příležitost osvojit si a vstřebat hodnoty, moudrost a víru, jež migranti nesou s sebou. Neuzavírejme se před těmito džbány naplněnými moudrostí a dějinami, které přinášejí ti, kdo do tohoto kraje neustále proudí. Nepřipravujme se o všechno to dobré, co nabízejí.

A dovolme Ježíši, aby dokončil tento zázrak, proměnil naše komunity a naše srdce na živé znamení Svoji přítomnosti, která je radostná a oslavující, neboť jsme zakusili, že Bůh-je-s-námi a naučili jsme se Jej přijímat mezi sebe. Radost a slavnost se šíří a nabádá nás, abychom nikoho nevyklučovali před hlásáním této dobré zvěsti. Všechno, co je z naší kultury původní, máme sdílet se svojí tradicí a dávnou moudrostí předků, aby se ten, kdo přichází, setkal s moudrostí. Toto je slavnost. Toto je voda proměněná ve víno. Toto je zázrak, který koná Ježíš.

Maria, která je v tomto požehnaném severní kraji vzývána pod různými tituly, ať nadále šeptá svému Synu Ježíši: »Už nemají víno«, a my nadále ztělesňujeme její slova: »Udělejte všechno, co vám řekne«.

Promluva papeže k obyvatelům města Puerto Maldonado, Peru

19.1.2018

Spása není obecninou, ani abstraktnem

Drazí bratři a sestry, dobrý den!

Vidím, že jste přišli nejenom z různých oblastí peruánské Amazonie, ale také z And a ze sousedních zemí. Jak krásný to obraz církve, která nezná hranice a v níž mohou všechny národy najít svoje místo! Jak jen potřebujeme tyto chvíle setkání, které nás bez ohledu na náš původ povzbudí, abychom uváděli do života kulturu setkání, jež obnovuje naši naději.

Děkuji mons. Davidovi za jeho slova na uvítanou. Děkuji Arturovi a Margaritě, že se s námi podělili o svoje zkušenosti. Řekli jste mi: „Přicházíte navštívit naši zemi, která je značně zapomenuta, poraněna a marginalizována... avšak nejsme země nikoho.“ Díky za ta slova: nejsme zemí nikoho. To je třeba důrazně říci: nejste zemí nikoho. Tato země má jména, má tváře, má vás!

Tento region nese překrásné jméno *Madre de Dios*. Nemohu nezmínit Marii, dívku, která žila v daleké, zapadlé obci, kterou mnozí také považovali za „zemi nikoho“. Tam se jí dostalo andělského pozdravení a toho největšího poslání, jaké může člověk prožít: být Matkou Boží. Jsou radosti, které mohou být zjeveny pouze maličkým (srov. *Mt11,25*).

V Marii máte nejenom svědkyni, kterou pozorujete, nýbrž Matku, a kde je matka, tam nelze mít onen špatný pocit, že nikomu nepatříme, onen pocit, který vzniká, vytrácí-li se jistota příslušnosti k naší rodině, našemu lidu, naší zemi a k našemu Bohu. Drazí bratři, nejprve bych vám chtěl sdělit – a to důrazně – že tato země není osiřelá, nýbrž je to Matčina země! A je-li matka, pak jsou i děti, je rodina, je komunita. A kde je matka, rodina a komunita, nemohou zmizet problémy, ale určitě se najde síla čelit jim jinak.

Je bolestné konstatovat, že se někteří snaží tuto jistotu udusit a učinit *Madre de Dios* anonymní a neúrodnou zemí bez dětí. Území, s nímž lze snadno obchodovat a které je snadné vykořisťovat. Proto je užitečné opakovat v našich domovech, komunitách a v hloubi srdce každého: Toto není osiřelá země! Má Matku! Tato dobrá zpráva se předává od pokolení do pokolení díky úsilí mnohých, kteří sdílejí dar poznání, že jsme Boží děti, což nás vede k uznání, že druhý je bratrem.

Při různých příležitostech jsem se mluvil o skartační kultuře. Kultuře, která se nespokojí s pouhým vyřazováním, nýbrž posouvá se k umlčováním, ignorování a odhazování všeho, co

neslouží jejím zájmům. Zdá se, že odcizující konzumismus některých, neumí vnímat dimenzi dusivého utrpení druhých. Je to anonymní kultura bez vztahů a tváří. Kultura bez matky nechce nic než spotřebovat. Podle této logiky se zachází s půdou. Lesy, řeky a potoky jsou využity a použity do posledního zbytku a potom ponechány ladem bez možnosti dále sloužit. Také s lidmi se zachází podle této logiky: jsou využíváni až do úmoru a potom opuštěni jako „nepoužitelní“.

Když myslím na tyto věci, dovoluji mi pozastavit se u jednoho bolestného tématu. Zvykli jsme si používat termín „obchod s lidmi“, ale ve skutečnosti bychom měli mluvit o otroctví: otrokářská práce, sexuální otroctví, otroctví ziskuchtivosti. Je bolestné konstatovat, že v této zemi, která je pod ochranou Matky Boží, je tolik žen znevažováno, ponižováno a vystaveno bezmeznému násilí. Násilí proti ženám nelze „normalizovat“ a podporovat tak machistickou kulturu, která nepřiznává ženě protagonistickou roli v našich komunitách. Není dovoleno dívat se jinam a nechat, aby byla pošlapávána důstojnost tolika žen, zvláště adolescentního věku.

Mnoho lidí emigruje do Amazonie, aby našlo příbytek, pozemek a práci. Přišli hledat lepší budoucnost pro sebe a svoje rodiny. Opustili svůj skrovný, chudý, ale důstojný život. Mnozí pod příslibem, že určitými pracemi odstraní svoji nejistotu. Vsadili na slibný záblesk těžby zlata. Zlato se však může stát falešným bůžkem, který požaduje lidské oběti.

Falešní bůžci, modly lakoty, peněz a moci korumpují všechno. Korumpují lidi a instituce a ničí také prales. Ježíš říkal, že jsou démoni, k jejichž vyhnání je potřeba hodně modlitby. A to je jeden z těchto démonů. Vybízím vás, abyste se nadále organizovali v nejrůznějších hnutích a komunitách a snažili se tak tyto situace překonat. A organizujte se i na základě víry jako církevní komunity, které žijí kolem Ježíše. Z upřímné modlitby a nadějeplného setkání s Kristem budeme moci dosáhnout obrácení, jež nám umožní objevit pravý život. Ježíš nám přislíbil život pravý, autentický a věčný. Nikoli fiktivní, jako jsou falešné sliby, jež oslní a slíbí život, ale vedou k smrti.

Spása není obecninou, ani abstraktnem. Náš Otec se dívá na konkrétní lidi, jejich tváře a příběhy, a všechny křesťanské komunity mají být odleskem tohoto pohledu, této přítomnosti, která rodí vztahy, rodiny a komunity. Je to způsob zviditelňující nebeské království, komunita, jejíž součástí se každý cítí, každý je povolán jménem a je vybízen stát se tvůrcem života pro druhé.

Chovám naději ve vás, v srdce mnoha lidí, kteří touží po požehnaném životě. Přišli jste jej hledat sem, kde je život v té nejvíce kypící podobě celé planety. Milujte tuto zemi, vnímejte ji jako svoji. Přivoňte si k ní, naslouchejte jí a zasněte nad ní. Zamilujete si tuto zemi *Matky Boží*, zasazujte se o ni a opatrujte ji. Nezacházejte s ní jako s pouhým předmětem, který lze vyhodit, nýbrž jako s velkým pokladem, z něhož je třeba se těšit, čerpat růst a předávat svým dětem.

Svěřme se Marii, Matce Boží a naší Matce, pod jejíž ochranu se utíkáme. A prosím, neopomeňte se modlit za mne.

Ave Maria...

Promluva papeže k amazonským etnikům, Puerto Maldonado - Peru

19.1.2018

Každá kultura přijímající evangelium obohacuje církev

Drazí bratři a sestry!

V srdci mi tady spolu s vámi zní zpěv sv. Františka: „Tobě buď chvála, Pane.“ Chvála Tobě za příležitost, kterou jsi nám dal k tomuto setkání. Děkuji mons. Davidovi Martinézovi del Aguirre Guinea, panu Hectorovi, paní Yésice a paní Marii Luzmile za slova na uvítanou a za vaše svědectví. Ve vás chci všem obyvatelům Amazonie poděkovat a všechny pozdravit.

Vidím, že jste přišli z různých původních národů Amazonie: Harakmbatové, Eseechové, Mačigengové, Yineové, Šipivové, Asháninkové, Yanesha´ chové, Kakintesové, Nahuové, Jaminávové, Juni Kuionové, Madijáové, Manchinerisové, Kokamové, Kandozové, Quichuasové, Witótové, Šavantové, Ačuárové, Borové, Awajúnové, Wampisové – kromě jiných. Vidím také, že nás provázejí také národy, které pocházejí z And, sestoupily do pralesa a staly se Amazony. Velmi jsem si přál toto setkání. Děkuji vám, že jste přišli, protože mi umožňujete vidět zblízka ve vašich tvářích odlesk této země. Plurální a nekonečně rozmanitou tvář mimořádného biologického, kulturního a duchovního bohatství. My kdo nebydlíme v těchto krajích, potřebujeme vaši moudrost a vaše poznatky, abychom mohli proniknout, ale nezničit, odkaz, který tento region obsahuje. Opět zaznívají Pánova slova k Mojžíšovi: „Zuj opánky ze svých nohou, neboť místo, na kterém stojíš, je půda svatá“ (Ex 3,5).

Dovolte mi zopakovat ještě jednou: Tobě buď chvála, Pane, za toto podivuhodné dílo amazonských národů a veškerou biodiverzitu, které se těší tyto kraje!

Tento chvalozpěv vážne, když slyšíme a vidíme hluboké rány, jež byly zasazeny Amazonii a jejím národům. Chtěl jsem přijet, navštívit vás a naslouchat vám, abych spolu s vámi stanul v srdci církve, sdílel výzvy, kterým čelíte, a spolu s vámi potvrdil upřímné rozhodnutí na obranu života, na obranu země a na obranu kultur.

Původní obyvatelé Amazonie pravděpodobně nikdy nebyli na svých územích tak ohroženi, jako nyní. Amazonie je zemí diskutovanou na různých frontách: na jedné straně nový těžební průmysl a silný tlak velkých ekonomických zájmů, které baží po ropě, plynu, dřevu, zlatu, zemědělskopřmyslových monokulturách. Na druhé straně je vaše území ohrožováno také zvráceností takové politiky, která prosazuje „zachování“ přírody bez zřetele na lidskou bytost a konkrétně na vás, drazí amazonští bratři, kteří tady žijete. Jsme obeznámeni s hnutími, která si ve jménu zachování pralesa přivlastňují obrovské lesní plochy, vyjednávají o nich a vytvářejí tísnivé situace pro původní obyvatele, pro něž se stávají nedostupnými jejich území i přírodní zdroje. Těmito problémy jsou vaše národy škrceny, což vede vzhledem k nedostatku místních alternativ k migraci celých generací. Musíme zlomit toto dějinné paradigma, které považuje Amazonii bez ohledu na její obyvatele za nevyčerpatelnou zásobárnu různých států.

Považuji za nezbytné usilovat o zavedení institucionálních prostorů úcty a dialogu s původními národy osvojením si a emancipací kultury, jazyka, tradic, práv a spiritualit, jež jsou jim vlastní. Interkulturního dialogu, jehož jste „hlavními mluvčími, zejména, když se chystají velké projekty týkající se vašeho prostoru“ (*Laudato si´*, 146). Uznání a dialog bude ta nejlepší cesta, jak proměnit staré vztahy poznamenané exkluzí a diskriminací.

Na druhé straně je správné uznat, že existují nadějně iniciativy, které vyrůstají od vás a z vašich organizací a snaží se postupovat takovým způsobem, aby tíž původní obyvatelé a komunity mohli o pralesy pečovat a aby byl výtěžek z jejich zachovy ku prospěchu vašim rodinám, zlepšil vaši životní úroveň, zdravotnictví a školství vašich komunit. Toto „dobré jednání“ je v souladu s praktikami „dobrého života“, jak je objevujeme v moudrosti vašich národů. Dovolte mi říci, že ačkoli vás někdo považuje za překážku či „zábranu“, ve skutečnosti svým životem křičíte do svědomí takovému životnímu stylu, který není s to změřit svoje náklady. Jste živou pamětí posláním, které Bůh svěřil nám všem, totiž pečovat o společný dům.

Obrana země nemá jiný účel než obranu života. Víme o utrpeních, která doléhají na některé z vás únikem uhlovodíků, jež vážně ohrožují život vašich rodin a kontaminují vaše přirozené životní prostředí.

Paralelně s tím existuje jiné pustošení života, vyvolané znečištěním, které působí ilegální těžba. Mám na mysli obchod s lidmi, zotročenou pracovní sílu a pohlavní zneužívání. Násilí proti nezletilým a proti ženám je křikem volajícím do nebe: „Vždycky mi působila bolest

situace těch, kteří jsou předmětem různých forem obchodu s lidmi. Chtěl bych, aby bylo slyšet volání Boha, který se nás všech ptá: »Kde je tvůj bratr?« (srov. Gn, 4,9). Kde je tvůj bratr otrok? [...] Netvařme se jakoby nic. Existuje spolupachatelství v mnoha podobách. Otázka se týká všech!“ (*Evangelii gaudium*, 211).

Jak nepřipomenout sv. Turibia, který konstatoval s velkou bolestí na III. koncilu v Limě, že „nejenom v minulosti byli tito chudí podrobeni mnoha příkořím a přemíře násilí, ale dodnes se mnohdy děje totéž“ (*Sess. III*, c.3). Naneštěstí jsou tato slova po pěti stoletích stále aktuální. Prorocká slova oněch mužů víry, jak připomněli Héctor a Yésica, jsou křikem tohoto lidu, který je mnohdy umlčován nebo je mu odebíráno slovo. Toto proroctví musí být nadále přítomno v naší církvi, která nikdy nepřestane mluvit za skartované a strádající.

Z této starosti vyvěrá prvotní rozhodnutí pro život těch nejbezbrannějších. Myslím na etnika nazvaná „Domorodé národy v dobrovolném osamocení“ (PIAV). Víme, že jsou těmi nejzranitelnějšími mezi zranitelnými. Dědictví minulých dob je donutilo izolovat se dokonce od vlastních kmenů, vydali se do ústraní těch nejnepřístupnějších míst pralesa, aby mohli žít ve svobodě. Braňte dále tyto nejzranitelnější bratry. Jejich přítomnost nám připomíná, že nemůžeme rozdělovat obecná dobra v rytmu konzumního bažení. Je nezbytné, aby existovaly meze, které nám pomohou bránit se před každým pokusem masové devastace životního prostředí, které nás konstituuje.

Uznání těchto národů, které nikdy nelze považovat za menšinu, nýbrž za autentické mluvčí, jakož i uznání všech ostatní původních obyvatel, nám připomíná, že nejsme absolutními pány stvoření. Je nezbytné přijmout podstatný přínos, který nabízejí celé společnosti, nedělat z jejich kultur idealizovanou přirozenost, ani nějaký druh muzeálního životního stylu dávných dob. Jejich vize kosmu, jejich moudrost mohou mnohému naučit nás, kteří nejsme součástí jejich kultury. Všechny snahy, které vyvíjíme ke zlepšení života amazonských národů, budou vždycky skrovné. Zneklidňující jsou zprávy o šíření některých nemocí. Mlčení působí strach, protože zabíjí. Mlčením se nepříčiňujeme o účinnou prevenci, zejména mezi dospívajícími a mladými, ani neléčíme nemocné, nýbrž je odsuzujeme k té nejkrutější exkluzi. Žádejme státy, aby zavedly interkulturní zdravotnictví, které bude brát zřetel na realitu a vidění kosmu těchto národů, připravujeme odborníky z řad jejich etnika, kteří budou čelit nemocem podle vlastních koncepcí kosmu. A jak jsem prohlásil v *Laudato si'*, znovu je nezbytné mluvit o nátlaku, který některé mezinárodní organizace činí na určité země, aby podporovaly sterilizaci. Zarputile se pouštějí zejména do domorodé populace. Víme, že v ní stále prosazují sterilizaci žen, nezřídka aniž by jim to bylo sděleno.

Kultura našich národů je znamením života. Amazonie, kromě toho, že je rezervoárem biodiverzity, je také kulturní zálohou, kterou je třeba chránit před novým kolonialismem. Rodina je a vždycky byla společenskou institucí, která se nejvíce přičiňuje o záchovu našich kultur. V minulých krizích a tváří v tvář různým imperialismům byla rodina původních národů tou nejlepší obranou života. Žádá se od nás, abychom dávali pozor a neuvízli v ideologických kolonialismech, které předstírají pokrok, postupně se vkrádají, maří kulturní identitu a stanovují uniformní, jediné a slabé myšlení. Poslouchejte starce. Jejich moudrost je staví do kontaktu s transcendentem a umožňuje jim objevovat podstatu života. Nezapomeňme, že „zánik nějaké kultury může být stejně vážný či ještě závažnější než vyhynutí rostlinného či živočišného druhu“ (*Laudato si'*, 145). A jediný způsob, jak tyto kultury uchovat před zánikem, je udržovat jejich dynamismus a stálý pohyb. Je důležité, co říkali Yésica a Héctor: „Chceme, aby naše děti studovaly, ale nechceme, aby škola smazala naše tradice, naše jazyky, nechceme zapomenout svoji moudrost zděděnou po předcích!“

Výchova nám pomáhá stavět mosty a rodit kulturu setkání. Školství a výchova původních národů musí být prioritou a závazkem státu, zcelujícím a inkulturovaným závazkem, který přijímá, respektuje a integruje jako dobro veškerého lidu jejich moudrost zděděnou po předcích, jak podotkla Maria Luzmila.

Žádám svoje bratry biskupy, aby také v nejizolovanějších místech pralesa nadále prosazovali prostory bilingvní a interkulturní výchovy ve školách, výchovných ústavech a univerzitách (*Dokument z Aparecidy*, 530). Oceňuji iniciativy, které vyvíjí peruánská církev v Amazonii na povznesení původních národů: školy, studentské koleje, studijní a podpůrná centra jako Centro Culturale José Pío Aza, CAAAP a CETA, nové a důležité interkulturní univerzity jako NOPOKI, určené výslovně pro formaci mladých lidí z různých etnik naší Amazonie.

Těší mne také, že se mládež z původních národů snaží o vypracování nové antropologie ze svého hlediska a studuje dějiny svých národů z vlastní perspektivy. Kromě toho si vážím těch, kdo prostřednictvím malby, literatury, řemesel a hudby seznamují svět se svým pojetím kosmu a kulturním bohatstvím. Mnozí o vás psali a mluvili. Je dobře, že nyní definujete sami sebe a ukazujete nám svoji identitu. Máme zapotřebí vám naslouchat.

Kolik misionářů a misionářek působí mezi vašimi národy a bránilo vaše kultury! Inspirovali se přitom evangeliem. Také Kristus se vtělil do židovské kultury, na jejímž základě se nám daroval jako novost pro všechny národy, aby se každý v Něm cítil sebezpečen na základě vlastní identity. Nepodléhejte stávajícím pokusům o vykořenění katolické víry ze svých národů (*Dokument z Aparecidy*, 530). Každá kultura a každé pojetí kosmu přijímající evangelium obohacuje církev pochopením nového rysu Kristovy tváře. Církev se neodtahuje od vašich problémů a vašeho života, nechce být odcizena vašim životním a organizačním způsobům. Potřebujeme, aby původní národy kulturně utvářely místní amazonské církve. Velice mne potěšilo v této souvislosti, když jsem od některých z vás slyšel, že jste tyto pasáže z *Laudato si'* četli. A jeden z vás byl stálým jáhnem. Pomozte svým biskupům, misionářům a misionářkám, aby tak spolu s vámi a v dialogu se všemi mohli utvářet církev s amazonskou a domorodou tváří. V tomto duchu jsem na rok 2019 svolal synodu o Amazonii.

Důvěřuji ve odolnost vašich národů a ve vaši schopnost čelit obtížným momentům, které na vás doléhají. Dokázali jste to za různých historických útoků svým vkladem, diferencovaným pojetím mezilidských vztahů a životního prostředí a svojí zkušeností víry. Modlím se za vás a vaši požehnanou zemi a prosím vás, nezapomeňte se modlit za mne. Děkuji.

Tinkunakama (kečuánsky: na shledanou).

Promluva papeže k dětem a dospívajícím, útulek Hogar Principito, Puerto Maldonado - Peru 19.1.2018

Potřebujeme mladé lidi hrdé na svoji příslušnost k amazonským národům

Drazí bratři a sestry,
Milí chlapani a děvčata,

Děkuji vám za krásné přijetí a slova přivítání. Pohled na váš tanec mne naplňuje radostí. Nemohl jsem přijet do Puerta Maldonada, aniž bych vás přišel navštívit. Shromáždili jste se z různých ubytoven do tohoto Domu „Malého prince“. Děkuji vám za úsilí, které jste museli vynaložit, abyste tu dnes mohli být.

Není tomu tak dlouho, co jsme oslavili Vánoce. Obraz Dítěte Ježíše nám rozněžil srdce. On je naším pokladem a vy, děti, jste jeho odleskem – také vy jste náš poklad, poklad nás všech, nejvzácnější poklad, o nějž musíme pečovat. Odpusťte nám chvíle, kdy to my dospělí neděláme, nebo vás nebereme tak vážně, jak si zasloužíte. Váš pohled, váš život vyžaduje stále větší úsilí a práci, abychom se nestávali slepí a lhostejní k situaci mnoha dalších dětí, které trpí a ocitají se v nouzi. Vy jste bezpochyby nejvzácnějším pokladem, o nějž musíme pečovat.

Drahé děti z domu „Malého prince“ a mladí z dalších azylových domů. Víím, že někteří z vás po nocích prožívají smutek. Víím, že se vám stýská po tatínkovi a mamince, kteří tu nejsou, a víím také, že si nesete rány, které velmi bolí. Dirseyi, byla jsi statečná, když jsi o tom s námi

mluvila. Říkala jsi: „ať se mé poselství stane světlem naděje“. Dovol ale, abych ti něco odpověděl: tvůj život, tvoje a vaše slova jsou světlem naděje. Chci vám poděkovat za vaše svědectví. Děkuji, protože jste světlem a nadějí pro nás všechny.

Jsem rád, že tady máte dům, kde vás přijali a s láskou a přátelstvím vám pomáhají objevovat, že Bůh vás drží za ruku a vkládá vám do srdce touhy.

Jak krásné je slyšet svědectví vás mladých, kteří jste prošli touto cestou, v minulosti se vám dostalo lásky v tomto domě a dnes můžete budovat svoji budoucnost! Vy jste pro nás všechny znamením nesmírných možností, které se skrývají v každém člověku. Pro tyto chlapce a děvčata jste nejlepším příkladem k následování, nadějí, že také oni to mohou zvládnout. Všichni potřebujeme vzory k následování. Děti potřebují hledět vpřed a vidět pozitivní vzory: „chci být jako on, jako ona“, jak to slyší a říkají. Všechno, co vy mladí můžete dělat, přicházet sem, hrát si s dětmi, trávit s nimi čas, je důležité. Budte pro ně, jak říkával Malý princ, *hvězdami, které osvěcují noc*.

Někteří z vás mladých, kteří nás doprovázejí, pocházejí z místních komunit. Rmoutí vás, když vidíte ničení lesů. Vaši dědové vás učili jak je objevovat, nalézali v nich potravu i medicínu, která je uzdravovala. Dnes jste ničení ve víru pomýleného pokroku. Řeky, v nichž jste si hrávali a které vám poskytovaly obživu, jsou dnes zakalené, znečištěné a mrtvé. Vy mladí, nepoddávejte se tomu, co se děje. Nevzdávejte se dědictví svých dědů, nevzdávejte se svého života a svých snů. Rád bych vám dodal chuť studovat: vzdělávejte se, využijte příležitostí, které máte, ke studiu. Svět potřebuje právě vás, mladé lidi z domorodých etnik, a potřebuje vás takové, jací jste. Nespokojte se s pozicí posledního, přidaného a vláčeného vagónu společnosti! Potřebujeme, abyste byli motorem, který táhne! Naslouchejte svým dědům, doceňte své tradice, nezadržujte svoji zvědavost. Hledejte své kořeny a zároveň otvírejte oči novosti, ano... a sami vytvářejte syntézu. Vracejte světu to, čemu jste se naučili, protože svět potřebuje, abyste byli původní, takoví, jací skutečně jste, nikoliv jako imitaci. Potřebujeme vás jako autentické, mladé lidi hrdé na svoji příslušnost k amazonským národům, kteří nabízejí lidstvu alternativu autentického života. Přátelé, naše společnosti velmi často potřebují napravit směr, a jsem si jist, že vy, mladí lidé z domorodých národů, můžete v tomto úkolu velmi mnoho pomoci, zejména budete-li nás učit životu založenému na péči a nikoli na ničení všeho toho, co klade odpor naší chamtivosti.

Chtěl bych poděkovat otci Xavierovi, řeholníkům a řeholnicím i laickým misionářkám za jejich úžasnou práci a všem dobrodincům, kteří tvoří tuto rodinu: dobrovolníkům, kteří věnují nezištně svůj čas, jako osvěžující balzám na rány. Chci také poděkovat všem, kdo utvrzují tyto mladé lidi v jejich amazonské identitě a pomáhají jim budovat lepší budoucnost pro vaše komunity a pro celou planetu.

Děti, vyprosme si od Boha požehnání:

„Hospodin ať vám žehná a ať je vaší stráží. Ať nad vámi rozjasní svou tvář a smiluje se nad vámi. Ať k vám svou tvář obrátí a naplní vás svým pokojem. Požehnej vás všemohoucí Bůh, Otec i Syn i Duch svatý. Amen.“ (srov. Nm6,24-26; Ž 66; 1. požehnání v liturgickém mezidobí)

Chtěl bych vás poprosit o jednu laskavost: modlete se za mě. A děkuji, že jste *hvězdami, které osvěcují noc*.